

مصاحبه

جایگاه «آموزش ع.س. و تربیت دینی» در نظام جامع منابع انسانی سپاه

اشاره:

در این بخش از نشریه توجه مریبان را به مصاحبه با حجت الاسلام والمسلمین سید محمد حسینی شاهرودی ریاست اداره عقیدتی سیاسی جلب می‌نمایم.

● مریبان: ضمن تشکر از اینکه وقت خودتان را به فصلنامه مریبان اختصاص داده‌اید، لطفاً درباره سؤالاتی که مطرح شده مطالبی را برای مخاطبین فصلنامه بیان فرمائید:

س ۱: با توجه به نظام آموزش پاسداری در سپاه جایگاه آ.ع.س در این نظام چگونه است؟

پاسخ: با وجود توسعه و پیشرفت حیرت‌انگیز علم و فناوری در عصر کنونی و حتی جایگزین شدن آن به جای عامل انسانی در بعضی از بخش‌های سازمان‌ها، هنوز هم «منابع انسانی» به عنوان مهم‌ترین و بزرگ‌ترین سرمایه و عاملی تعیین‌کننده در جهت رشد و پویایی و افزایش کارایی و اثربخشی هر سازمان مورد توجه جدی قرار دارد.

ادامه حیات و بالندگی سازمان‌ها تا حدود زیادی به وضعیت و شرایط منابع انسانی بستگی دارد و منابع انسانی نیز برای تداوم حیات مؤثر خود در سازمان، مانند هر موجود زنده دیگری نیازمند تغذیه مناسب و مستمر است. این امر در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، با توجه به رسالت خطیر و مسئولیت قانونی آن جهت پاسداری و نگهبانی از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن ابعاد و دامنه گسترده‌تری می‌یابد.

«تغذیه منابع انسانی» یا به عبارت بهتر، «آموزش» و «تربیت» آنان، در سپاه ابعاد متعددی را

شامل می‌شود که مهم‌ترین آنها را می‌توان چنین برشمرد:

۱) فکری و اعتقادی، ۲) اخلاقی و معنوی، ۳) سیاسی و اجتماعی، ۴) علمی و تخصصی، ۵) جسمانی و بهداشتی.

تربیت، جریانی هماهنگ، مستمر و تدریجی است در جهت کمک به رشد جسمانی، عقلانی، اخلاقی، معنوی، اجتماعی، سیاسی، عاطفی و به طور کلی پرورش و شکوفایی استعدادهای متریبان، به گونه‌ای که نتیجه آن در شخصیت و به ویژه در رفتارهای آنان ظاهر شود.

تربیت منابع انسانی به این مفهوم، مقصدی است که از راه‌های مختلف از جمله از طریق آموزش و تعلیم دنبال می‌شود، به نحوی که تعلیم، وسیله زمینه‌ساز و شرط لازم برای تربیت است. در واقع، آموزش، یک فرآیند و جریان پیوسته و هماهنگ است که خود می‌تواند منشأ و منبع فرآیندهای متعدد دیگری شود و کل سازمان و حتی جامعه را تحت تأثیر قرار دهد.

آموزش از آنجاکه با تک تک افراد و کارکنان ارتباط دارد، در همه اجزا و بخش‌های مختلف سازمان و ارتقای سطح کارایی آن اثر می‌گذارد. به ویژه آموزش عقیدتی سیاسی و تربیت دینی که با باورها و رفتارها سر و کار دارد و در پی آن است که باوری را در قلب فرد راسخ و پایدار و در رفتار فرد، متجلی و پدیدار سازد، از لحاظ تأثیرگذاری، چه در عمق و چه در دامنه تأثیر بسیار حائز اهمیت است.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با درک صحیح و مناسب از نقش و جایگاه منحصر به فرد عامل انسانی در جهت نیل به اهداف و اجرای بهینه مأموریت‌های خود، از سال ۸۳ با مشارکت بخش‌های مرتبط در فرماندهی و نمایندگی ولی فقیه، طراحی و تدوین «نظام جامع منابع انسانی» را آغاز نموده که هم اکنون مراحل پایانی را می‌گذراند.

اگر با دقت بنگریم همه بخش‌های نظام جامع منابع انسانی سپاه در مسیر ایجاد انگیزه مناسب درونی در کارکنان از یک سو و فراهم نمودن شرایط مساعد بیرونی برای فعالیت اثربخش نیروی انسانی، از سوی دیگر، جهت‌دهی و هدایت شده‌اند.

بر این اساس نظام جامع منابع انسانی با نگاهی کلی در دو بخش عمده قابل تصور است:

۱. بخشی که عهده‌دار برنامه‌ریزی و تهیه مقدمات لازم برای انگیزش بیشتر نیروی انسانی - از درون خود آنها - است.

۲. بخشی که عهده‌دار برنامه‌ریزی و تأمین امکانات مورد نیاز جهت ایجاد محیط و شرایط مناسب و قابل قبول برای نیروی انسانی - بیرون از خود افراد - جهت انجام مأموریت و وظایف محوله می‌باشد.

از میان نظام‌های مربوط به نظام جامع منابع انسانی، دو نظام «آموزش» و «تربیت و تزکیه» در بخش اول قرار دارند و سایر نظامات آن به بخش دوم مربوط می‌شوند و روشن است که اهمیت و جایگاه بخش نخست در نظام جامع منابع انسانی با توجه به عمق و دامنه تأثیرگذاری آن در سازمان، قابل مقایسه با بخش دوم نیست.

اگرچه آموزش و تربیت در سپاه ابعاد متعددی را دربرمی‌گیرد، اما بدون هیچ تردیدی، عقیده و ایمان انسان پایه و اساس تمامی حرکات، رفتار و کردار اوست و نوع کردار و رفتار هر فرد با زیربنای فکری و اعتقادی او ارتباط مستقیم دارد. عمل صالح و شایسته و اخلاق نیک و بایسته، ثمره شیرین و گوارای عقیده طیب و ایمان وارسته است و هیچ‌گاه در شوره‌زار عقاید نادرست نمی‌توان انتظار رویش اعمال صالح داشت.

بدیهی است پاسداری حقیقی و همه جانبه از انقلاب اسلامی و دستاوردهای گرانسنگ آن به عنوان وظیفه اصلی و قانونی سپاه، مستلزم آشنایی دقیق و شناخت عمیق آحاد پاسداران از اسلام و انقلاب اسلامی است.

سپاه وقتی می‌تواند حقیقتاً پاسدار انقلاب اسلامی و دستاوردهای ارزشمند آن باشد که تمامی پاسداران، همواره در شاگردی و آموختن تعالیم انسان‌ساز و سعادت‌آموز اسلام - که در واقع شالوده و مبنای اصلی انقلاب به شمار می‌رود - جدیت کنند و به صورت پیوسته، جان و روح تشنه خود را با جرعه‌ای از چشمه‌سار قرآن و عترت و منبع فیاض حکمت الهی و معارف ناب آیات و روایات سیراب سازند تا در پرتو آن با «آگاهی و بصیرت» کافی و «صلاح و سداد» وافی به دفاع تمام عیار از کیان اسلام، انقلاب و نظام اسلامی بپردازند.

مقام معظم رهبری و فرماندهی معزز کل قوا در تبیین ضرورت تقویت معرفت دینی

پاسداران فرموده‌اند:

یکایک برادران سپاه باید تدین و تقوا یعنی همان طهارت و عمل به موازین دینی را دارا باشند. این همان مسئولیت اصلی، یعنی علم و عمل و معرفت و آگاهی دینی است. البته معرفت و آگاهی دینی شامل مسائل سیاسی هم می‌شود و منظور، فقط نماز و روزه و امثال اینها نیست. دشمن‌شناسی و دوست‌شناسی و جریان‌شناسی و قدرت تحلیل سیاسی جزو همان بخش معرفت دینی و عمل است. این وظیفه اصلی نمایندگی است و از بالا تا پایین سپاه باید در این جریان

حضور داشته باشد.^۱

و دقیقاً بر همین اساس است که معظم له به منظور تثبیت و نهادینه شدن معرفت و آگاهی دینی در سپاه نسبت به لحاظ کردن عنصر عقیدتی سیاسی در کلیه درجات، به صورت خاص تأکید فرموده و چنین فرمانی صادر نموده‌اند:

فرمانده کل سپاه پاسداران! در کلیه درجات علی القاعده عنصر عقیدتی سیاسی باید مورد

ملاحظه قرار گیرد. تشخیص در این مرحله کلاً بر عهده نمایندگی اینجانب در سپاه است.^۲

اداره آموزش عقیدتی سیاسی ستاد نمایندگی ولی فقیه در سپاه با بهره‌گیری از تجارب ارزنده ۲۸ سال حضور و فعالیت مستمر آموزش عقیدتی سیاسی در تمامی رده‌های سپاه و براساس رهنمودها و تدابیر فرماندهی معظم کل قوا نسبت به ترسیم چشم‌انداز ۲۰ ساله خود و تدوین برنامه پنج‌ساله چهارم با محوریت اصول «فراگیری»، «مداومت»، «اثربخشی» و «آموزش همه‌جانبه» با رویکرد تربیتی و معنویت‌افزایی اقدام نموده است تا در پرتو آنها و با هماهنگی کامل بین مجموعه نمایندگی ولی فقیه و فرماندهی در چهارچوب نظام جامع منابع انسانی سپاه، زمینه لازم به منظور تحقق منویات فرماندهی معظم کل قوا در خصوص تقویت آگاهی و معرفت دینی، تعمیق صبغه معنوی و ایمانی و بعد تربیت اسلامی در سپاه به نحو شایسته‌ای فراهم گردد.

با عنایت به موارد فوق اهداف و انتظارات نظام آموزش عقیدتی سیاسی و توجه به ایمان و معنویت و معرفت و بصیرت دینی در قالب نظام جامع منابع انسانی سپاه، نظام آموزش و نظام تربیت و تزکیه سپاه در مبانی، اهداف و اصول آنها به صورت روشن گنجانده شده و آموزش عقیدتی سیاسی در کلیه مقاطع و دوره‌های آموزشی طولی پاسداران حضور قانونمند دارد و از سوی ستاد مشترک سپاه نیز ابلاغ گردیده به نحوی که ۲۰٪ مدت آنها به آموزش عقیدتی سیاسی اختصاص یافته است.

علاوه بر آن، دوره‌های تداوم آ.ع.س. (ضمن خدمت) با ضمانت اجرایی قوی به عنوان شرط ترفیع در هر درجه می‌باشد و همچنین آموزش عقیدتی سیاسی در دوره‌های بصیرت، عرضی و رسته‌های تخصصی پاسداران نیز متناسب با آن دوره‌ها برنامه‌های خاصی پیش‌بینی و اجرا می‌نماید. ضمناً برنامه‌های آ.ع.س. در قالب برنامه‌های آمادگی یگانی هم در طول هفته به صورت منظم در روزهای شنبه (آموزش قرآن در سه سطح: ۱. صحیح خوانی ۲. ترجمه و مفاهیم ۳. تفسیر) و روزهای چهارشنبه (اعتقادات و اخلاق عملی) به صورت

متناب هر دو هفته یکبار برگزار می‌گردد. البته در ماه مبارک رمضان برنامه آموزش قرآن در سطوح مختلف به شکل روزانه اجرا می‌شود.

س ۲: ارتباط آموزش‌های عقیدتی سیاسی اداره آ.ع. س و آموزش‌های سیاسی اداره سیاسی چگونه است؟

پاسخ: براساس ابلاغیه‌های ستاد نمایندگی ولی فقیه و وظایف ابلاغی اداره آموزش عقیدتی سیاسی و اداره سیاسی، کلیه آموزش‌های سیاسی برعهده اداره آموزش عقیدتی سیاسی و هدایت و توجیه سیاسی که معمولاً پیرامون مسائل روز می‌باشد برعهده اداره سیاسی قرار داده شده است. به عبارت دیگر موضوعات مبنایی، ریشه‌ای، مفاهیم کلی و ثابت توسط اداره آموزش عقیدتی سیاسی و موضوعات تحلیلی، مقطعی و مصداقی و عینی سیاسی توسط اداره سیاسی بیان می‌شود که در اجرای برنامه‌ها نیز هماهنگی خوبی بین دو اداره برقرار است.

س ۳: در خصوص شیوه‌های نوین آموزشی در حیطه آ.ع. س چه تدابیر جدیدی اندیشیده‌اید؟

پاسخ: در چشم‌انداز ۲۰ ساله آموزش عقیدتی سیاسی سپاه، راهبردهای اصلی و برنامه پنج ساله چهارم اداره آموزش عقیدتی سیاسی توجه ویژه‌ای نسبت به بکارگیری شیوه‌ها، ابزار و فناوری‌های نوین شده است که از جمله آنها به برخی موارد اشاره می‌شود:

- طراحی ساز و کار مناسب در زمینه تحقیق و پژوهش، تهیه، تولید، توزیع و بهره‌برداری مطلوب از ابزارها و رسانه‌های آموزشی و کمک آموزشی (نظیر نرم‌افزارها، کتاب، فیلم، فلش کارت، متون آموزشی و...) با استفاده از روش‌های نوین و فناوری روزآمد.

- تجهیز سخت‌افزاری شبکه آ.ع. س

- تهیه و تولید نرم‌افزار مورد نیاز شبکه آ.ع. س

- تهیه و تولید اطلاعات مورد نیاز شبکه آ.ع. س

- تهیه، تأمین و توزیع وسائل و ابزار آموزشی و کمک آموزشی

- طراحی و اجرای آموزش مجازی

لازم به یادآوری است محصولات نوین در قالب شیوه‌های فوق توسط مرکز مطالعات و فناوری اداره تهیه و تولید گردیده است که لوح‌های آموزشی و سی‌دی‌های مختلف از آن جمله است.

س ۴: برای آموزش‌های عقیدتی سیاسی سربازان چه طرح‌های جدیدی دارید؟
پاسخ: برنامه‌های آموزش ع. س. سربازان در چهارچوب ابلاغیه‌های دفتر ع. س. ک. ق و ستاد مشترک سپاه در دوره‌های رزم مقدماتی، تخصصی و ضمن خدمت برگزار می‌شود.
علاوه بر آن دوره‌ها، برنامه‌های جدیدی در قالب آمادگی یگانی در بخش اعتقادی و معنوی مانند برنامه پاسداران در کلیه یگان‌ها برای سربازان به اجرا درمی‌آید. همچنین نشریه بصیرت سرباز ویژه سربازان به صورت فصلی توسط اداره آ. ع. س. تهیه و منتشر می‌گردد. البته در نیروهای مختلف برنامه‌های خاص دیگری برای سربازان اجرا می‌شود که دوره بصیرت ویژه سربازان در نیروی زمینی نمونه‌ای از آنها است.

س ۵: چه طرح‌ها و یا موضوعات پژوهشی مربوط به آ. ع. س در دست اقدام دارید و مریبان چقدر می‌توانند در اجرای آنها با شما همکاری نمایند؟

پاسخ: با توجه به اهداف پژوهش محور نمودن آموزش عقیدتی سیاسی، اداره آ. ع. س با ایجاد مرکز مطالعات و فناوری، زمینه انجام مطالعات کاربردی را فراهم نموده است و در این رابطه تاکنون پروژه‌های زیادی در این مرکز مورد مطالعه قرار گرفته و نتایج برای عملیاتی نمودن در اختیار برنامه‌ریزان است. به عنوان نمونه از پژوهش‌های سالهای گذشته در اداره، مسئله‌شناسی نیازهای پژوهشی، نظرسنجی از مدیران و مریبان در خصوص چالشهای فراروی آموزش عقیدتی سیاسی و بازنگری نظام آموزشی، ارزشیابی متون و محتوای کتابها، بررسی نیازهای تخصصی و میزان اثربخشی مریبان، امکان‌سنجی آموزش غیر حضوری در آ. ع. س، شیوه‌های آموزش عقیدتی سیاسی در عملیات نامتقارن و چالش‌های فکری و فرهنگی فراروی کارکنان جدیدالورود و موارد دیگر را می‌توان نام برد.

و در سال ۸۶ عناوین پژوهشی مناسبی پیش‌بینی شده که پیرامون موضوعاتی از قبیل روزآمدسازی و اثربخش کردن متون آ. ع. س با توجه به رویکرد تربیتی و معنوی در سپاه، آسیب‌شناسی باورهای دینی کارکنان و راهکارهای اساسی تربیت محور نمودن آموزش عقیدتی سیاسی و نیز در زمینه مریبان و مدیران آموزشی و ابزار و روشهای آموزشی موضوعات پیش‌بینی شده است همچنین با تشکیل (کمیته‌های کارشناسی) پیرامون مسائل و مشکلات آ. ع. س مطالعه و راهکارهای لازم برای برنامه‌ریزی و اجرا ارائه می‌نمایند.

در این رابطه مربیان پژوهشگر مورد شناسایی قرار گرفته‌اند و با واگذاری پروژه‌ها سهم اساسی در این زمین را تاکنون ایفا نموده و در آینده نیز این موضوع را گسترش خواهیم داد.

س ۶: درباره فرایند ارزیابی متون عقیدتی - سیاسی و به روز کردن آنها چه برنامه‌های پیشنهادی دارید؟

پاسخ: در این رابطه به منظور بازنگری و به روز کردن محتوای کتب درصددیم با تدوین مبانی و اصول ارزیابی متون آ.ع. س و تشکیل کمیته‌های ارزیابی متون با شرکت نمایندگان رده‌ها و صاحب‌نظران و نیز تشکیل کارگاه‌های کاربردی برای آموزش عوامل اجرایی ارزشیابی قدم مؤثری در این زمینه برداریم. در سال گذشته موفق شدیم بیش از ۷۰ متن آموزشی را با همکاری رده‌ها به ویژه مربیان مورد ارزیابی و بازنگری قرار دهیم. همچنین درخصوص ایجاد تناسب بین زمان آموزش و حجم کتب اقدامات مؤثری انجام شده که انشاءالله آثار آن را خواهند دید.

س ۷: در مورد پرکردن خلاء مربیان قدیمی که تا به حال بازنشسته شده‌اند و یا در حال بازنشستگی هستند چه تدابیری اتخاذ کرده‌اید؟

پاسخ: در این رابطه اصول جذب، گزینش و به کارگیری اساتید و مربیان آ.ع. س تدوین شده است و طی گردشکار خدمت رئیس محترم ستاد نمایندگی ولی فقیه در سپاه رسیده و همچنین درباره ارائه راهکارهای جذب و گزینش و جایگزینی اساتید و مربیان آ.ع. س اقداماتی انجام شده که نتایج آن به زودی اعلام خواهد شد.

س ۸: درباره ارتقاء و سطح علمی مربیان آ.ع. س چه تدابیر و سیاستهایی اتخاذ کرده‌اید؟

پاسخ: در این مورد نیز اقداماتی انجام و یا برنامه‌ریزی شده است که عبارتند از:
ارتقاء در دو سطح آموزشهای عرضی تخصصی و آموزشهای طولی انجام می‌شود که آموزشهای عرضی تخصصی در قالب همایش‌های تخصصی - توجیهی، اردوها و کارگاه‌ها و بخش دیگری هم به صورت آموزش غیر حضوری در قالب کتب و نشریات تخصصی اجرا می‌شود.

و آموزش‌های طولی شامل معرفی اساتید و مربیان واجد شرایط به مجتمع آموزش عالی قم برای ادامه تحصیل در مقاطع کارشناسی ارشد به استعداد ۴۵ نفر و راه‌اندازی دوره دکتری مدیریت تعلیم و تربیت اسلامی در دانشگاه امام حسین (ع) پیشنهاد گردیده است.

س ۹: لطفاً هرگونه مطلبی که برای مخاطبین ما مفید می‌دانید بیان بفرمائید.

پاسخ: از مسایل اساسی که امروز با آن مواجه هستیم؛ موضوع تربیت محوری و معنویت‌بخشی سپاه است که می‌بایست در این رابطه برنامه‌ریزی دقیق و حساب شده‌ای انجام شود. لازمه این امر نگاه تحول‌گرا، پژوهش‌محور و دانش‌گرا و استفاده از تمامی ظرفیت‌ها و تجارب درخشان سالهای گذشته و نیز بازنگری در نظامات و توسعه شیوه‌ها و روش‌ها به ویژه تلفیق دانش و فناوری روز است که موجب می‌شود که سپاه در شرایط دشوار و سخت روحیه جهاد و شهادت‌طلبی و آمادگی برای مقابله با دشمنان را داشته باشد. این امر با اعمال مدیریت راهبردی، توسعه سازمان با ساختاری منعطف، هوشمند و کارآمد، تربیت نیروی انسانی مؤمن و متعهد و فراهم‌سازی فناوری پیشرفته و روزآمد امکان‌پذیر است و می‌تواند ما را در تعمیق معنویت در سپاه و درونی‌سازی آن در بدنه مجموعه و مأموریت سپاه پاسداران یاری نماید.

پی‌نوشتها:

۱. سپاه از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۶۳.
۲. دست خط مبارک فرماندهی معزز کل قوا خطاب به فرماندهی کل سپاه در سال ۶۹.